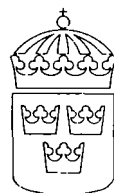

Regeringens proposition

1991/92:37

om ändringar i bankrörelselagen

Prop.
1991/92:37

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 17 oktober 1991.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Bo Lundgren

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att reglerna i bankrörelselagen (1987:617) om rätt att inrätta filial i utlandet, rätt att förvärva aktier i bl.a. utländska bankföretag och rätt att ge krediter med efterställd betalningsrätt blir desamma för bankaktiebolag, sparbanker och föreningsbanker.

Med hänsyn till effekterna av den pågående omstruktureringen av sparbanks- och föreningsbanksrörelserna har undantagen om rätt för sådana banker att utan tillstånd förvärva aktier i Sparbankernas Bank resp. Föreningsbankernas Bank samt rätten att lämna vinstandelslån till företag som tillgodoser för sparbanker eller föreningsbanker gemensamma intressen förkortat i aktualitet. Det föreslås därför att bestämmelserna upphävs.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 1992.

Förslag till Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

Prop. 1991/92:37

Häriigenom föreskrivs i fråga om bankrörelselagen (1987:617)¹

dels att i 1 kap. 3 och 5 §§, 2 kap. 1, 5, 6 a, 8-12, 15 a, 17 och 22 §§, 3 kap. 1-3, 6-8 och 15 §§, 4 kap. 1, 3-5, 8, 11 och 12 §§, 6 kap. 2 §, 7 kap. 1-18 §§, 8 kap. 1, 2, 4, 5, och 8 §§ samt 9 kap. 2 och 3 §§ ordet "bankinspektionen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "finansinspektionen" i motsvarande form,

dels att 1 kap. 4 § samt 2 kap. 6, 14 och 15 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §²

Ett utländskt bankföretag får

1. efter tillstånd av regeringen driva bankrörelse från avdelningskontor med självständig förvaltning (filial) eller

2. efter anmälan till *bankinspektionen* driva verksamhet, som huvudsakligen avser representation och förmedling av banktjänster, från kontor eller annat fast driftställe (representationskontor).

Ett *bankaktiebolag* får efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *bankinspektionen* inrätta filial i utlandet.

Tillstånd till filialetablering enligt första stycket 1 och andra stycket skall lämnas om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet. Bestämmelser om *bankaktiebolags* förvärv av aktier eller andelar i utländska bankföretag finns i 2 kap. 6 § första stycket 1.

För utländska bankers verksamhet genom filial i Sverige gäller bestämmelserna i denna lag i tillämpliga delar. I övrigt gäller för sådana företag lagen (1968:555) om rätt för utlänning och utländskt företag att idka näring här i riket.

2. efter anmälan till *finansinspektionen* driva verksamhet, som huvudsakligen avser representation och förmedling av banktjänster, från kontor eller annat fast driftställe (representationskontor).

En *bank* får efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, *finansinspektionen* inrätta filial i utlandet.

Tillstånd till filialetablering enligt första stycket 1 och andra stycket skall lämnas om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet. Bestämmelser om en *banks* förvärv av aktier eller andelar i utländska bankföretag finns i 2 kap. 6 § första stycket.

¹ Senaste lydelse av

1 kap. 5 § 1991:1018	4 kap. 4 § 1989:1086
2 kap. 1 § -"	6 kap. 2 § 1991:372
2 kap. 5 § 1990:821	7 kap. 7 § 1989:1086
2 kap. 6a § 1991:1018	7 kap. 9 a § 1990:821
2 kap. 9 § 1989:1086	7 kap. 14 § 1991:1018
2 kap. 9a § 1991:1018	7 kap. 15 § 1990:821
2 kap. 10 § -"	7 kap. 18 § 1991:1018
2 kap. 11 § -"	8 kap. 5 § 1991:372
2 kap. 12 § -"	8 kap. 8 § -"
2 kap. 15a § -"	9 kap. 2 § 1990:1306.
3 kap. 3 § 1990:1301	

² Senaste lydelse 1990:821.

2 kap.

6 §³

Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får

1. ett bankaktiebolag förvärva aktie i annat bankaktiebolag samt aktie eller andel i utländskt bankföretag och i svenskt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna,

2. en sparbank förvärva aktie eller andel i svenskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna eller som tillgodoser för sparbanker gemensamma intressen, samt

3. en central föreningsbank förvärva aktie eller andel i svenskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna eller som tillgodoser för föreningsbanker gemensamma intressen.

Vad som sägs i första stycket gäller även i fråga om garantifondsbevis, förlagsbevis eller förlagsandelsbevis som har utfärdats av företag som avses i första stycket. Med banks förvärv av garantifondsbevis jämföras utfärdande av garantifondsförbindelse.

För sparbanks förvärv av aktier i Sparbankernas Bank och central föreningsbanks förvärv av aktier i Föreningsbankernas Bank krävs inget tillstånd.

Beträffande förvärv av aktier eller andelar i försäkringsföretag gäller 6 a §.

14 §⁴

När en bank beviljar kredit får den inte avtala att bankens fordran skall medföra rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer.

Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får dock en sparbank och en central föreningsbank avtala om sådant villkor vid beviljande av kredit till svenskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. Under samma förutsättningar får ett bankaktiebolag avtala om sådant villkor vid beviljande av kredit till annat bankaktiebolag, till utländskt bankföretag eller till sådant svenskt

Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, finansinspektionen får en bank förvärva aktie i bankaktiebolag samt aktie eller andel i utländskt bankföretag och i svenskt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, finansinspektionen får dock en bank avtala om sådant villkor som avses i första stycket vid beviljande av kredit till annan bank, till utländskt bankföretag eller till sådant svenskt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

³ Senaste lydelse 1991:1018.

⁴ Senaste lydelse 1991:1018.

eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Angående rätt att bevilja kredit med villkor som avses i första stycket finns ytterligare bestämmelser i 15 a §.

2 kap.

15 §⁵

En bank får inte vid avtal om kredit eller i sin rörelse i övrigt förbehålla sig andel i vinst på affär, som banken inte själv får avsluta.

En bank får inte, *utöver vad som anges i 15 a §*, vid avtal om kredit eller i sin rörelse i övrigt förbehålla sig andel i vinst på affär, som banken inte själv får avsluta.

En bank får inte heller på annat sätt beredas andel i vinst på verksamhet, som banken inte själv får bedriva. Vad nu sagts gäller dock inte utdelning på aktier eller vad banken som ägare av aktier i övrigt har rätt till.

Utan hinder av första och andra styckena får, efter tillstånd av bankinspektionen, en sparbank och en central föreningsbank lämna vinstandelslån till ett företag som tillgodoser för sparbanker eller föreningsbanker gemensamma intressen.

Angående rätt att lämna vinstandelslån finns ytterligare bestämmelser i 15 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

⁵ Senaste lydelse 1991:1018.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 oktober 1991

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Ueckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Lundgren

Proposition om ändring i bankrörelselagen

1 Inledning

1.1 Framställning från Sveriges Föreningsbankers Förbund

I en framställning till finansdepartementet den 11 januari 1991 från Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF) framfördes önskemål om vissa ändringar i banklagstiftningen. Framställningen har i en första omgång föranlett ändringar i föreningsbankslagen (1987:620), som skulle underlätta bildandet av Sveriges Föreningsbank, central föreningsbank (prop. 1990/91:154 s. 86-89, NU41, rskr. 367).

I framställningen begärdes också ändringar i bankrörelselagen som skulle innebära att en central föreningsbank skulle få samma rörelseregler som ett bankaktiebolag. Följande frågor berördes.

- Ändring i 1 kap. 4 § så att central föreningsbank får inrätta filial i utlandet,
- ändring i 2 kap. 6 § så att central föreningsbank får förvärva aktier även i bankaktiebolag, utländskt bankföretag och i annat utländskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna,
- ändring i 2 kap. 7 § så att tillstånd av finansinspektionen inte längre krävs då central föreningsbank skall medverka vid emission av aktier på den allmänna marknaden,
- ändring i 2 kap. 14 § så att central föreningsbank får möjlighet att avtala om efterställd betalningsrätt även vid beviljande av kredit till bankaktiebolag, utländskt bankföretag eller annat utländskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Framställningen har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas framställningen från Sveriges Föreningsbankers Förbund samt en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena i nu aktuella delar som *bilagorna 1 och 2*.

Kreditmarknadskommittén har i sitt slutbetänkande Förnyelse av kreditmarknaden (SOU 1988:29, Del 1, s. 230 ff) något berört de nu aktuella skillnaderna i rörelsereglerna för de olika formerna för bedrivande av bankverksamhet:

Sparbank och föreningsbank saknar idag möjlighet att etablera sig i någon form i utlandet. De för rörelserna gemensamma affärsbankerna Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank har denna möjlighet, vilken båda bankerna också utnyttjat.

En genomgång av förarbeten och litteratur ger inget direkt svar på frågan varför sparbanker och föreningsbanker saknar möjlighet att förvärva aktier i utländska företag. Det är emellertid sannolikt att skälen är historiska. De syften som ursprungligen bar upp de båda rörelserna var sådana att det mer eller mindre var uteslutet att engagemang i utländska företag kunde gagna verksamheten. Fram till år 1969, då den samordnade lagstiftningen infördes, är det därför inte svårt att förstå att denna skillnad mellan affärsbankerna å ena sidan och sparbankerna och föreningsbankerna å andra sidan upprätthölls. Emellertid finns inte heller i förarbetena till 1968 års samordnade banklagstiftning något nämnt om skälen till denna skillnad. Inte heller syns det ha varit aktuellt att vidta några förändringar för dessa banker i detta hänseende. En orsak kan ha varit den bestämmelse för sparbankerna som anger att sparbanks rörelse skall avse företrädesvis sparbankens verksamhetsområde.

Syftet med den samordnade banklagstiftningen var bl.a. att genom undanröjande av skillnaderna i de olika banklagarnas rörelsekapitel möjliggöra för de olika bankgrupperna att på lika villkor konkurrera med varandra. För sparbankernas och föreningsbankernas del innebar detta en satsning på de områden där affärsbankerna tidigare dominerat helt, främst företagsfinansieringen. Sparbankernas och föreningsbankernas verksamhet har också under senare år kommit att likna affärsbankernas, även om de sistnämnda alltså har en starkare ställning på företagssidan.

I och med att näringslivet och nu på senare tid även bankverksamheten alltmer internationaliserats har spar- och föreningsbankernas behov av att kunna medverka till finansiella lösningar som inbegriper krediter i utländska valutor ökat. Som exempel kan nämnas att flera av dessa banker har valuta-handelstillstånd. Inom sparbanksrörelsen finns redan större sparbanker och genom omfattande fusioner har bildats sparbanker som till storlek väl kan mätas med en medelstor affärsbank. För föreningsbankerna är behovet av att få etablera sig i utlandet idag inte stort. Ingen av de regionala föreningsbankerna har en sådan storlek att en etablering i utlandet ter sig meningsfull. Möjligheten att utnyttja Föreningsbankernas Bank för detta ändamål är således för närvarande tillräcklig. Emellertid är det inte osannolikt att föreningsbanksrörelsen inom en inte alltför avlägsen framtid organiserar sig på så sätt att en central föreningsbank för hela riket upprättas. En sådan föreningsbank saknar enligt den nuvarande ordningen möjlighet att etablera sig i utlandet. Enligt kommitténs mening bör utgångspunkten vara att de olika banklagarna skall så långt det är möjligt lämna utrymme för konkurrens mellan de olika bankgrupperna på lika villkor. Det framstår numera mot bakgrund av bankvärldens ökande internationalisering som angeläget att försöka undanröja den skillnad som, såvitt gäller möjligheten att etablera sig utomlands, alltså finns i bankrörelselagen. Häremot kan naturligtvis invändas att åtskilliga av de enheter som ingår i sparbanksgruppen och i föreningsbanksrörelsen är mycket små och att en utlandsetablering för dessa

framstår som helt orealistisk. De har ju dessutom möjlighet att genom Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank ge sina kunder den utlands-service som efterfrågas. Samtidigt kan emellertid vissa av de större enheterna inom de båda bankgrupperna komma att få ett behov av att själva kunna ge service på utlandssidan. Därtill kommer att det för de spar- och föreningsbanker som önskar etablera sig utomlands skall krävas att bankinspektionen lämnat tillstånd till etableringen. Det finns således en möjlighet att bevaka att endast större spar- och föreningsbanker kommer att etablera sig utomlands.

Kommittén finner inte skäl att i lag förbjuda spar- och föreningsbanker att förvärva aktier i bankaktiebolag, svenskt eller utländskt. I förslaget görs således inte skillnad mellan de olika bankinstitutgruppernas möjlighet att förvärva aktier eller andelar. För sparbank och central föreningsbanks förvärv av aktier i Sparbankernas Bank resp. Föreningsbankernas Bank bör dock i likhet med gällande lag inte krävas tillstånd.

1.3 Omstrukturering av föreningsbanks- och sparbanksrörelserna

Genom beslut den 29 augusti 1991 har regeringen gett de tolv centrala föreningsbankerna tillstånd att verkställa ett mellan bankerna träffat fusionsavtal. Samtidigt har regeringen beviljat oktroj för den nybildade banken Sveriges Föreningsbank, central föreningsbank, och stadfäst bankens stadgar. Fusionen har verkställts och registrerats hos finansinspektionen den 2 september 1991. Enligt uppgift är avsikten att Föreningsbankernas Bank inom kort skall upplösas och dess rörelse övertas av den nya centrala föreningsbanken.

Även för sparbankernas del pågår en omfattande omstrukturering. Genom de ändringar i bl.a. sparbankslagen (1987:619) som trädde i kraft den 1 juli 1991 har sparbanker fått möjlighet att ombildas till bankaktiebolag. Avsikten är att elva av de största sparbankerna och Sparbankernas Bank skall ingå som dotterföretag i en ny bankkoncern benämnd Sparbanksgruppen. Regeringen har den 12 september 1991 bl.a. gett tillstånd till ombildningarna och medgett att holdingbolaget Sparbanksgruppen AB får vara moderbolag i koncernen.

1.4 Redan genomförd lagstiftning

Den 1 augusti 1991 trädde lagen (1991:981) om värdepappersrörelse i kraft (prop. 1990/91:142, NU37, rskr. 349). I 1 kap. 3 § regleras bl.a. frågan om tillståndskrav för värdepappersrörelse och medverkan vid emissioner av fondpapper eller erbjudanden om köp eller försäljning av finansiella instrument som är riktade till en öppen krets. Någon skillnad görs inte mellan olika typer av bankinstitut. Som en konsekvens av att de nya reglerna om medverkan vid emission ersatte 2 kap. 7 § bankrörelselagen upphävdes den paragrafen. Någon lagändring av det slag som SFF begärt på denna punkt är därför inte längre aktuell.

2.1 Enhetliga rörelseregler för alla banker

Mitt förslag: Någon skillnad mellan de olika bankformerna skall inte längre göras beträffande följande regler i bankrörelselagen: rätt att inrätta filial i utlandet (1 kap. 4 §), rätt att förvärva aktier i bankaktiebolag, utländskt bankföretag och i annat utländskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna (2 kap. 6 §) samt rätt att avtala om s.k. efterställd betalningsrätt vid beviljande av kredit till bankaktiebolag, utländskt bankföretag eller annat utländskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna (2 kap. 14 §).

Med hänsyn till den pågående omstruktureringen av sparbanks- och föreningsbanksrörelserna tas de bestämmelser bort som gäller rätt att utan tillstånd förvärva aktier i Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank samt rätt att lämna vinstandelslån till företag som tillgodoser för sparbanker och föreningsbanker gemensamma intressen.

Sveriges Föreningsbankers Förbunds förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med mitt förslag.

Remissinstanserna: Har inte haft något att erinra mot att de föreslagna ändringarna genomförs. Flera remissinstanser har framhållit vikten av att rörelsreglerna för banker blir så lika som möjligt för de olika associationsformerna. *Finansinspektionen* har anfört att kreditmarknaden generellt bör omfattas av enhetliga och därmed så långt möjligt konkurrensneutrala regelsystem. Mot denna bakgrund samt med hänsyn till att tillståndsplikt föreligger för bankaktiebolagen enligt de aktuella rörelsreglerna tillstyrker finansinspektionen framställningen. En ändring av rörelsreglerna bör av samma skäl även innefatta en motsvarande ändring av rörelsreglerna för sparbanker. *Näringsfrihetsombudsmannen* har anfört att det från konkurrenssynpunkt är angeläget att föreningsbanker och sparbanker inte hindras i sitt agerande på marknaden av kvarstående diskriminerande inslag i lagstiftningen. *Sparbanksgruppen AB* har anfört bl.a. följande. Genom bildandet av den finansiella koncernen Sparbanksgruppen kommer de större sparbankerna och totalt ca 80 % av den samlade balansomslutningen inom sparbankssektorn att regleras av den lagstiftning som gäller för bankaktiebolag. Koncernen Sparbanksgruppen torde komma att för de återstående sparbankernas räkning tillhandahålla sådana tjänster att en förändring av de aktuella rörelsreglerna även för sparbankerna knappast kommer att ha någon praktisk betydelse för i vart fall de mindre av dessa. För de på den svenska kreditmarknaden verksamma bankinstituten bör dock gälla enhetliga och därmed konkurrensneutrala regler.

Skälen för mitt förslag: I bankrörelselagen finns ett antal bestämmelser i vilka skillnad görs mellan de olika associationsrättsliga formerna för bedrivande av bankverksamhet. De flesta av dessa bestämmelser hänför sig just

till skillnaderna i associationsformen och syftar således inte i första hand på själva bankrörelsen.

Utvecklingen har under senare år gått mot att göra rörelsereglerna enhetliga för bankerna. De förslag som framgår av SFFs framställning överensstämmer i allt väsentligt med den grundinställning som kreditmarknadskommittén gav uttryck för i sitt slutbetänkande (se avsnitt 1.2). Banklagstiftningen bör så långt som det är möjligt ge utrymme för konkurrens på lika villkor mellan de olika bankgrupperna. Tiden har nu enligt min mening kommit att undanröja de sista skillnaderna i detta avseende. Kvar står då bestämmelserna i 2 kap. 5 § bankrörelselagen om möjligheterna att förvärva ett bankaktiebolags eller en sparbanks rörelse. Av förarbetena (prop. 1986/87:12, Band 1, s. 219) till bestämmelsen framgår bl.a. att det bedömdes som ytterst osannolikt att en föreningsbanks rörelse skulle överlåtas till annan bank än föreningsbank. Efter förslag från lagrådet ändrades bestämmelsen så att den kom att röra förvärv endast av bankaktiebolags och sparbanks rörelse. Möjligheterna att förvärva en föreningsbanks rörelse är uttömmande reglerade i 10 kap. 8 och 8 a §§ föreningsbankslagen (1987:620). Dessutom kvarstår viss skillnad i bestämmelsen i 2 kap. 10 § bankrörelselagen om bestämmande av kapitalkravet i banker.

Efter omstruktureringen av sparbanks- och föreningsbanksrörelserna kommer bankväsendet i Sverige att domineras av affärsbanker och samlade sparbanks- resp. föreningsbanksgrupper. Även effekterna av omstruktureringen talar för enhetliga rörelseregler. De bestämmelser jag nu föreslår kommer att vara tillämpliga även för kvarvarande sparbanker och lokala föreningsbanker. Eftersom förfaranden enligt bestämmelserna kräver tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, finansinspektionen utgör det inte något problem att kretsen banker som berörs av bestämmelserna vidgas. Jag utgår från att tillstånd även i fortsättningen kommer att ges först efter en omsorgsfull prövning av förutsättningarna i varje enskilt fall.

Ytterligare några frågor bör tas upp.

Enligt 2 kap. 6 § tredje stycket bankrörelselagen krävs inte tillstånd för sparbanks förvärv av aktier i Sparbankernas Bank eller för central föreningsbanks förvärv av aktier i Föreningsbankernas Bank. Efter den pågående omstruktureringen av sparbanksrörelsen skall Sparbankernas Bank ingå som dotterbank i koncernen Sparbanksgruppen. Av aktiekapitalet i Sparbankernas Bank utgörs för närvarande 44 % av preferensaktier som ägs av andra än sparbanker. Sparbankernas aktieinnehav motsvarar emellertid 92 % av rösttalet. Kvarvarande sparbanker skall, som ett led i omstruktureringen, överlåta sina aktier i Sparbankernas Bank till holdingbolaget Sparbanksgruppen AB och som ersättning erhålla aktier i det bolaget. Något skäl att bibehålla undantaget avseende sparbankers förvärv av aktier i Sparbankernas Bank föreligger således inte längre.

Beträffande förvärv av aktier i Föreningsbankernas Bank har i SFFs framställning (se bilaga 1) anförts att de centrala föreningsbankerna och SFF tillsammans äger 93,4 % av rösttalet och 80 % av aktiekapitalet samt att avsikten är att Föreningsbankernas Bank skall helt integreras i den nya centrala föreningsbanken. Arbetet med att verkställa detta pågår och skall vara slut-

fört före årskiftet 1991/1992. Förutsatt att omstruktureringen av föreningsbankerna sker på sätt som ansetts kommer kravet på tillstånd för central föreningsbanks förvärv av aktier i Föreningsbankernas Bank inte att vålla några praktiska problem. Skulle Föreningsbankernas Bank finnas kvar efter årskiftet erfordras endast ett tillståndsbeslut för att den nya centrala föreningsbanken skall kunna förvärva återstående aktier. Inte heller undantaget avseende förvärv av aktier i Föreningsbankernas Bank bör därför bestå, till följd varav 2 kap. 6 § tredje stycket bankrörelselagen kan upphävas.

I 2 kap. 10 § bankrörelselagen om bestämmande av kapitalkravet i banker anges i andra stycket bl.a. att fordringar mellan en sparbank och Sparbankernas Bank resp. fordringar mellan en föreningsbank och Föreningsbankernas Bank skall undantas vid bestämmande av kapitalkravet. Av förarbetena (prop. 1989/90:43 s. 113) framgår att skälet för detta är att det inte ansetts rimligt att nämnda affärsbankers förvaltning av sparbankers resp. föreningsbankers överskottslikvider skall föranleda krav på kapitaltäckning. Om inte dessa fordringar undantogs från krav på kapitaltäckning skulle de lokala bankernas upplåningskostnader öka. I avvaktan på resultaten av det pågående arbetet med omstrukturering av spar- och föreningsbankerna föreligger det för närvarande enligt min mening inte skäl för att nu närmare överväga någon ändring i den angivna bestämmelsen. Den pågående anpassningen av svensk lagstiftning till EGs regelsystem medför emellertid att frågan måste tas upp på nytt vid ett senare tillfälle.

Enligt 2 kap. 15 § tredje stycket bankrörelselagen får en sparbank och en central föreningsbank, efter tillstånd av finansinspektionen, lämna vinstandelslån till ett företag som tillgodoser för sparbanker eller föreningsbanker gemensamma intressen. Bestämmelsen, som motiverades med att de syften som bär upp förbudet mot vinstandelslån inte gör sig gällande på samma sätt när det är fråga om att lämna vinstandelslån till företag som tillgodoser för sparbanker eller föreningsbanker gemensamma intressen, utgör således ett undantag från huvudregeln i första stycket. Där sägs att en bank inte vid avtal om kredit eller i sin rörelse i övrigt får förbehålla sig andel i vinst på affär som banken inte själv får avsluta. I fjärde stycket finns en hänvisning till bestämmelserna i 15 a § om rätt att lämna vinstandelslån.

I förarbetena till 2 kap. 15 § bankrörelselagen (prop. 1986/87:12, Band 1, s. 243 f) angavs bl.a. att vissa av de bolag som tillgodosåg för sparbanker gemensamma intressen ingick i en koncern med Svenska sparbanksföreningen som moderföretag och att alltför stora aktieförvärv i dessa bolag från de enskilda sparbankerna skulle bryta ut bolagen ur föreningskoncernen. Vinstandelslån ansågs vara ett lämpligt alternativ till aktieförvärv i dessa fall.

Den pågående omstruktureringen av sparbanks- och föreningsbanksrörelserna innebär bl.a. att branschfunktionerna tagits över av Sparbanksgruppen AB resp. den nybildade Sveriges Föreningsbank, central föreningsbank. Svenska sparbanksföreningen befinner sig under avveckling och Sveriges Föreningsbankers Förbund har trätt i likvidation. Omstruktureringen medför att det inte längre finns behov av att ha kvar undantagsregeln i 2 kap. 15 § tredje stycket bankrörelselagen. Genom en redaktionell ändring kan hänvisningen i fjärde stycket flyttas till första stycket.

2.2 Bestämmelser om bankinspektionen

Prop. 1991/92:37

Riksdagen beslutade i juni 1991 att per den 1 juli samma år slå samman bankinspektionen och försäkringsinspektionen till en myndighet, finansinspektionen (prop. 1990/91:177, NU44, rskr. 383). I det sammanhanget antogs en särskild lag som generellt föreskriver att författningsbestämmelser om bankinspektionen eller försäkringsinspektionen skall avse finansinspektionen (SFS 1991:936). Däremot gjordes inga ändringar i de författningar som innehåller bestämmelser om bankinspektionen eller försäkringsinspektionen. Tanken är att detta skall göras i det löpande författningsarbetet. I enlighet härmed bör bankrörelselagens bestämmelser om bankinspektionen nu ändras så att de i stället avser finansinspektionen.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats ett förslag till lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617).

4 Lagrådets hörande

Förslaget är sådant att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta lagförslaget.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Framställning om ändring av 10 kap 8 § Föreningsbankslagen (FBL) m m

För att åstadkomma en rationell organisationsstruktur har inom föreningsbanksrörelsen principbeslut fattats om att sammanföra de nuvarande tolv centrala föreningsbankerna till en riksomfattande central föreningsbank med namnet Sveriges Föreningsbank, central föreningsbank. Sammanläggningen förutses ske i form av fusion genom kombination enligt 10 kap 2 § FBL. I den nya banken kommer jämväl Sveriges Föreningsbankers Förbunds verksamhet att integreras.

1. 10 kap 8 § FBL

Av de tolv centrala föreningsbankerna har elva en enhetlig organisationsform bestående av central föreningsbank med anslutna lokala föreningsbanker. Till de senare är de enskilda medlemmarna anslutna. I en av de centrala bankerna, Mälardalens län Föreningsbank (MÄL), tillämpas med stöd av lagstiftningen sedan 1960-talet en annan organisationsmodell, s k tvåledsorganisation. Denna organisationsform kännetecknas av att lokala föreningsbanker saknas, vilket innebär att medlemmarna är anslutna direkt till den centrala banken.

En förutsättning för att den nya banken skall bli rationell är att den får en enhetlig medlemsstruktur. Detta blir inte fallet om MÄL i oförändrat skick skulle ingå i fusionen. Man skulle då få en medlemskader bestående av ca 350 lokala banker, härrörande från de elva centrala bankerna som har en likartad organisation samt ca 58 000 enskilda medlemmar som nu är direktanslutna till MÄL, ett förhållande som givetvis inte är tillfredsställande.

För att uppnå formell likställighet med övriga centrala banker krävs att man inom MÄLs verksamhetsområde bildar en eller flera lokala föreningsbanker. Till denna eller dessa överföres de tillgångar, skulder och delar av fonderna som skall eller bör tillkomma lokal föreningsbank. Likaledes skall givetvis även de enskilda medlemmarna i MÄLs centrala föreningsbank överföras till vederbörlig lokal bank.

Det lagrum som i detta sammanhang är akutellt är 10 kap 8 § FBL, Övertagande av del av annan föreningsbanks rörelse. Tillkomsten av däri intagna bestämmelser får ses som en konsekvens av banklagsutredningens uppfattning att föreningsbanksrörelsen skulle själv få bestämma över sin interna organisation och att lagstiftningen skulle dels underlätta önskvärda strukturförändringar, dels undanröja eventuella legala hinder härför. Som ett led i detta strävande infördes ett nytt fusionsförfarande, fusion genom kombination (FBL 10:2), som i många fall är enklare än den tidigare enda möjliga absorptionsmetoden.

Man var emellertid på det klara med att behov kunde föreligga att överföra del av lokal föreningsbanks rörelse till annan lokal föreningsbanks rörelse, liksom att skäl kunde föreligga för central föreningsbank att förvärva del av annan föreningsbanks (central eller lokal) rörelse. Första stycket i FBL 10:8 utformades också så att dessa förutsäbara behov tillgodosågs. Där emot förutsåg man inte det motsatta förhållandet som nu är akutellt, nämligen att lokal föreningsbank övertar del av central föreningsbanks rörelse.

Bestämmelsen bör därför ändras så att överlåtelse av del av annan föreningsbanks rörelse skall kunna ske fritt oavsett vilken typ av föreningsbank den förvärvande eller överlåtande banken tillhör.

Den ifrågavarande paragrafen är emellertid behäftad med ännu en brist som bör rättas till för att paragrafen skall fylla sin tänkta funktion. I motsats till vad som gäller vid fusion enligt 1 och 2 §§ reglerar inte 8 § frågan om överförande av medlemskapen till den övertagande banken. Detta får närmast ses som ett förbiseende vid lagens tillkomst. Kravet på medlemskap för person som önskar erhålla kredit har alltid varit en central princip inom jordbrukskassa-föreningsbanksrörelsen. Lagstadgandet härom är visserligen numera avskaffat men kravet kvarstår ändå fullt ut genom stadgelsestämmelse.

I det aktuella fallet gäller det alltså att överföra ca 58 000 medlemmar i central föreningsbank till en eller flera lokala banker. Att införskaffa nya inträdesansökningar från alla dessa medlemmar är i praktiken omöjligt. Förbundet hemställer därför om ett sådant tillägg till 10 kap 8 § FBL att ett övertagande av del av annan föreningsbanks rörelse även innefattar medlemskapet för berörda. Det bör påpekas att lagändringen är nödvändig inte bara för den nu aktuella situationen utan har betydelse vid varje framtida förändring av rörelsens struktur i de fall fusionsinstitutet inte kommer till användning.

Föreningsbankerna arbetar med likalydande stadgar över hela fältet. Medlemmarnas rättigheter är därför desamma oavsett vilken föreningsbank vederbörande tillhör. Inte desto mindre bör medlem genom uttryckligt stadgande i paragrafen tillförsäkras en liknande rätt till utträde som tillkommer medlem som inte samtyckt till fusion enligt 10 kap 3 § andra stycket FBL.

Sammanfattningsvis hemställer förbundet att 10 kap 8 § FBL ändras så

- att övertagande av del av annan föreningsbanks rörelse får ske fritt mellan föreningsbanker oavsett vilken typ av föreningsbank övertagandet avser,
- att övertagande av del av annan föreningsbanks rörelse skall avse även berörda medlemmar samt
- att dessa medlemmar tillförsäkras en liknande rätt till utträde som tillkommer medlem vid fusion enligt 10 kap 3 § andra stycket FBL.

Ändringen av Mälarprovinsernas Föreningsbanks organisation ingår som ett förberedande och grundläggande moment för den riksomfattande fusion som är avsedd att genomföras under 1991 och med avsett formellt ikraftträdande 1992-01-01. Förbundet hemställer därför om skyndsammast möjliga behandling av ärendet.

2 Andra lagändringar

De centrala föreningsbankerna och förbundet äger tillsammans aktiemajoriteten (ca 93,4 % av rösterna och 80 % av kapitalet) i Föreningsbankernas Bank, som är rörelsens affärsbank. Föreningsbankernas Bank är föreningsbankernas clearingbank, förvaltar föreningsbankernas likviditetsreserv, sköter utlands- och fondkommissionsrörelsen m m. Föreningsbankernas Bank kommer i inledningsskedet att vara dotterbolag till Sveriges Föreningsbank

för att – troligen – så småningom helt integreras i Sveriges Föreningsbank sedan utestående aktier köpts upp.

Prop. 1991/92:37

Bilaga 1

För närvarande finns enligt bankrörelselagen (BRL) vissa skillnader i rörelseregler mellan bankaktiebolag, å ena sidan, och sparbanker och föreningsbanker, å andra sidan. Dessa skillnader har sin historiska bakgrund i tidigare skillnader i verksamhetsinriktning, men även andra skäl såsom storlek m m torde ha haft betydelse.

SFF anser att det inte längre finns anledning att bibehålla dessa olikartade rörelseregler. SFF avser närmare bestämt följande bestämmelser.

1 kap 4 § BRL

Bankaktiebolag får enligt paragrafens andra stycke efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande bankinspektionen, inrätta filial i utlandet. Sådant tillstånd skall lämnas om den planerade rörelsen kan antas komma att uppfylla kraven på en sund bankverksamhet.

Motsatsvis gäller således att central föreningsbank inte kan inrätta filial i utlandet.

2 kap 6 § BRL

Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande bankinspektionen, får ett bankaktiebolag förvärva aktie i annat bankaktiebolag samt aktie eller andel i utländskt bankföretag och i svenkt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Enligt samma paragraf får en central föreningsbank förvärva aktie eller andel i svenskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna eller som tillgodoser för föreningsbanker gemensamma intressen.

Härvid föreligger således en skillnad i så måtto att bankaktiebolag får förvärva aktie i annat bankaktiebolag, vilket central föreningsbank inte får (med undantag för FB Banken). Vidare får bankaktiebolag förvärva aktie eller andel i utländskt bankföretag och i annat utländskt företag vilket inte central föreningsbank får.

2 kap 7 § BRL

Enligt paragrafen gäller att sparbank och central föreningsbank endast efter tillstånd av bankinspektionen får medverka vid emission av aktier m m på den allmänna marknaden. Motsatsvis gäller således att bankaktiebolags medverkan i denna typ av verksamhet inte kräver tillstånd av bankinspektionen.

2 kap 14 § BRL

Som en huvudregel gäller enligt denna paragraf att när en bank beviljar kredit får den inte avtala att bankens fordran skall medföra rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer.

Efter tillstånd av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får dock en central föreningsbank avtala om sådant villkor vid

beviljande av kredit till svenskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. Bankaktiebolag får efter tillstånd avtala om sådant villkor vid beviljande av kredit till annat bankaktiebolag, till utländskt bankföretag eller till sådant svenskt eller utländskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna.

Detta innebär att central föreningsbank inte får avtala om sådant villkor vid beviljande av kredit till annat bankaktiebolag, utländskt företag eller utländskt bankföretag.

SFF anser att ovan angivna bestämmelser bör ändras på sådant sätt att central föreningsbank jämställs med bankaktiebolag. Det framstår som märkligt om det blivande moderbolaget för Föreningsbankernas Bank får operera under mer restriktiva bestämmelser i angivna avscenden än dotterbolaget. Under alla förhållanden framstår en ändring av angivna regler som helt nödvändig för att på sikt möjliggöra den tänkta integrationen mellan Sveriges Föreningsbank och Föreningsbankernas Bank.

SFF hemställer att bankrörelselagen ändras i angivna hänscenden, om möjligt redan med verkan från 1992Å01Å01. Det bör rimligen inte föreligga några problem att ändra lagreglerna vad avser tillämpningen på central föreningsbank. Den planerade sammanslagningen av de tolv centrala föreningsbankerna leder till en rikstäckande central föreningsbank med en koncernbalansomslutning överstigande 120 mdr kr.

3 övriga frågor

SFF har f n ännu inte full överblick över alla frågor som på olika sätt måste lösas under fusionsprocessen. Det är därför inte uteslutet att behov av ytterligare lagändringar kan visa sig föreligga.

En viktig fråga som ännu inte slutligt lösts är SFFs integrering i den planerade nya centrala föreningsbanken. Föreningsbankslagen reglerar endast fusioner mellan föreningsbanker. SFF är en ekonomisk förening vars enda medlemmar är de tolv centrala föreningsbankerna. Formella legala möjligheter för att SFF skall kunna delta i fusionen saknas således. Alternativet till fusion är att SFF likvideras – en naturlig följd av att SFFs medlemmar fusionerar – och att SFFs tillgångar utskiftas till medlemmarna.

Oavsett vilken integrationslösning som slutligen väljs, varvid fusionsalternativet förutsätter lagändring, utgår SFF från att integrationen kan genomföras utan skattekonsekvenser i enlighet med den praxis som etablerats vid bankfusioner.

Sedan SFF fått full överblick över de frågor som måste lösas under fusionsprocessen – sannolikt inom de närmaste månaderna – kan SFF således få anledning att återkomma med begäran om ytterligare lagändringar.

Den för närvarande mest akuta frågan gäller den under 1 ovan berörda ändringen av 10 kap 8 § FBL.

SVERIGES FÖRENINGSBANKERS FÖRBUND

Bertil Svenson

Torbjörn Kyhlstedt

Sammanställning av remissyttrandena över framställning den 11 januari 1991 från Sveriges Föreningsbankers Förbund om *ändringar i bankrörelselagen*.

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över framställningen från Sveriges Föreningsbankers Förbund om ändringar i bankrörelselagen avgetts av fullmäktige i Sveriges riksbank, finansinspektionen, näringsfrihetsombudsmannen, Svenska Bankföreningen och Sparbanksgruppen AB.

Konsumentverket har förklarat att det avstår från att avge yttrande över framställningen.

Remissinstanserna har anfört:

1 Fullmäktige i Sveriges riksbank

Fullmäktige tillstyrker Sveriges Föreningsbankers Förbunds framställning om ändringar i bankrörelselagen. Det är en strävan att de legala rörelsereglerna för banker blir så lika som möjligt för olika associationsformer. Bevakning av att bank inte bedriver rörelse för vilken kompetens ej finns bör i första hand göras i samband med i förekommande fall regeringens och finansinspektionens tillståndsprövning och i övrigt ske inom finansinspektionens löpande tillsyn.

Fullmäktige har beretts tillfälle avge yttrande över en framställning från Sveriges Föreningsbankers Förbund om ändringar i bankrörelselagen (BRL).

Bakgrunden till framställningen är följande. Bankrörelselagen gör på några punkter skillnad mellan vad som gäller för bankaktiebolag och för central föreningsbank. De centrala föreningsbankerna och förbundet äger idag aktiemajoriteten i Föreningsbankernas Bank, som är rörelsens bankaktiebolag. De verksamheter som endast får bedrivas av bankaktiebolag kan således för föreningsbanksrörelsens del idag bedrivas i Föreningsbankernas Bank. De centrala föreningsbankerna planerar att gå samman till Sveriges Föreningsbank. Därefter avses på sikt även Föreningsbankernas Bank bli integrerad i Sveriges Föreningsbank.

I framställningen anförts att det inte längre finns anledning att behålla dessa skillnader i rörelseregler och att en ändring är nödvändig för att möjliggöra den framtida fusionen mellan Sveriges Föreningsbank och Föreningsbankernas Bank, eftersom därefter inget bankaktiebolag skulle ingå i föreningsbanksrörelsen.

De punkter på vilka avvikelser i rörelsreglerna mellan bankaktiebolag och föreningsbank anförts och som nu begärs ändrade är följande.

- Bankaktiebolag men inte föreningsbank får, efter regeringens eller finansinspektionens tillstånd, inrätta filial i utlandet (1 kap 4 § BRL).
- Bankaktiebolag men inte föreningsbank får, efter regeringens eller finansinspektionens tillstånd, förvärva aktier i annat bankaktiebolag eller andel i utländskt bankföretag eller annat utländskt företag (2 kap 6 § BRL).

- Bankaktiebolag får utan tillstånd av finansinspektionen medverka vid emission av aktier m m på den allmänna marknaden, medan föreningsbank måste ha sådant tillstånd (2 kap 7 § BRL).
- Bankaktiebolag får, efter regeringens eller finansinspektionens tillstånd, vid beviljande av kredit till annat bankaktiebolag, till utländskt bankföretag eller till sådant svenskt eller utländskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna avtala att bankens fordran skall medföra rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer. Föreningsbank får, efter tillstånd, avtala om sådant villkor endast vid beviljande av kredit till svenskt företag vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna (2 kap 14 § BRL).

Beträffande medverkan vid emission av aktier har numera den ändringen gjorts, att den angivna paragrafen i BRL upphävts (SFS 1991:1018). Samtidigt har i lagen om värdepappersrörelse (1991:981) införts krav på tillstånd för värdepappersrörelse, vari ingår medverkan vid emission, utan skillnader mellan olika slag av institut. Av de fyra framlagda förslagen om lagändring återstår således tre.

Enligt fullmäktiges mening bör de rörelseregler som gäller för banker så långt möjligt vara lika, oberoende av bankens associationsform. Lagen har dock på vissa punkter uppställt begränsningar för centrala föreningsbanker som inte gäller för bankaktiebolag.

När nu de tolv centrala föreningsbankerna avser att gå samman till en bank och på sikt även planerar ett samgående med Föreningsbankernas Bank, som idag har de friare rörelsereglerna, bör enligt fullmäktiges mening inga betänkligheter föreligga mot att central föreningsbank på de angivna punkterna i bankrörelselagen ges samma rörelseregler som bankaktiebolag. I de föreslagna lagändringarna är det dessutom fråga om verksamhet som ändå inte får bedrivas utan tillstånd från regeringen eller finansinspektionen. Den restriktivitet som eventuellt kunde visa sig motiverad kan därför i förekommande fall ta sig uttryck i ett vägrat tillstånd, snarare än i ett generellt lagförbud. I övrigt bör det få ankomma på finansinspektionen att i den löpande tillsynen bevaka att en bank har tillbörlig kompetens att sköta den rörelse som bedrivs.

Fullmäktige kan därför tillstyrka den begäran om ändringar i bankrörelselagen som framförts av Sveriges Föreningsbankers Förbund.

2 Finansinspektionen

Sveriges Föreningsbankers Förbund anser att ett antal olikheter mellan bankinstitutens rörelseregler bör ändras på så sätt att en central föreningsbank jämföras med ett bankaktiebolag. Finansinspektionen noterar därvid att 2 kap 7 § bankrörelselagen upphört att gälla och ersatts av bestämmelser som inte gör skillnad mellan olika bankinstitut. Kreditmarknadskommittén har i sitt betänkande, SOU 1988:29, funnit det angeläget att undanröja den skillnad mellan de olika bankgrupperna som, såvitt gäller möjligheten att etablera sig utomlands, alltjämt finns i bankrörelselagen. Finansinspektionen anser att kreditmarknaden generellt bör omfattas av enhetliga och därmed så långt möjligt konkurrensneutrala regelsystem. Mot denna bakgrund

samt med hänsyn till att tillståndsplikt föreligger för bankaktiebolagen enligt de aktuella rörelsereglerna tillstyrker finansinspektionen den aktuella framställningen. En förändring av de aktuella rörelsereglerna bör av samma skäl även innefatta en motsvarande förändring av rörelsereglerna för sparbankerna.

För bankaktiebolagen gäller i ett antal fall mindre restriktiva rörelseregler enligt bankrörelselagen, nedan benämnd BRL, än de som gäller för de centrala föreningsbankerna och sparbankerna. Sveriges Föreningsbankers Förbund anser att följande bestämmelser bör ändras på sådant sätt att en central föreningsbank jämföras med ett bankaktiebolag.

Central föreningsbank eller sparbank får enligt 1 kap 4 § BRL inte inrätta filial i utlandet. Föredragande statsråd har i prop 1986/87:12, sid 202, framhållit att "Möjligheten för sparbanker och föreningsbanker att förvärva aktier i utländska bankföretag övervägs av kreditmarknadskommittén. Jag finner det naturligt att filialetablering utomlands för dessa banker provas i samband med frågan om aktieförvärv i sådana företag."

Ett bankaktiebolag får enligt 2 kap 6 § BRL efter tillstånd bl.a. förvärva aktie i annat bankaktiebolag samt aktie eller andel i utländskt bankföretag och i utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. Detta gäller även i fråga om garantifondbevis, förlagsbevis eller förlagsandelsbevis som har utfärdats av sådana företag. Med banks förvärv av garantifondbevis jämföras utfärdande av garantifondförbindelse.

Central föreningsbank eller sparbank har inte denna förvärvsrätt. Av prop. 1986/87:12, sid 221, framgår att "Till skillnad mot bankaktiebolagen får sparbanker och centrala föreningsbanker inte rätt att förvärva aktier i annat bankaktiebolag än sådant som tillgodoser för resp. bankkategori gemensamma intressen nämligen Sparbankernas Bank och Föreningsbankernas Bank. Inte heller får sådana banker rätt att förvärva aktier eller andelar i utländska företag. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt SpL och JkL. Sparbanksväsendets och jordbrukskassörrelsens förvärv av aktier i sådana företag kan dock redan nu ske genom Sparbankernas Bank resp. Föreningsbankernas Bank. Frågan om sparbanks och föreningsbanks rätt till etablering utomlands skall övervägas av kreditmarknadskommittén."

Genom 2 kap 15 a § BRL vilken träder ikraft 1991-08-01 ges en bank, dvs. samtliga bankinstitut, utvidgad rätt att förvärva aktier.

2 kap 7 § BRL upphör att gälla 1991-08-01. Den ersätts av bestämmelser i lagen om värdepappersrörelse (1991:981) vilka inte gör skillnad mellan olika bankinstitut.

Bankaktiebolag får enligt 2 kap 14 § BRL efter tillstånd avtala om villkor att bankens fordran skall medföra rätt till betalning först efter låntagarens övriga borgenärer vid beviljande av kredit till annat bankaktiebolag, till utländskt bankföretag eller till sådant svenskt eller utländskt företag, vars ändamål kan anses vara till nytta för bankväsendet eller det allmänna. Central föreningsbank eller sparbank har endast motsvarande möjlighet avseende kredit till svenskt företag. Av prop 1980/81:36, sid 24, framgår att banklagsutredningen (Fi 1976:04) anser "det rimligt och riktigt att bankerna skall kunna skjuta till kapital i företag med bankfrämjande ändamål i form av så-

väl aktiekapital och förlagslån som lån med tillbakaskjuten förmånsrätt..... Villkoren bör emellertid vara desamma som i fråga om aktier och förlagsbevis.”

Prop. 1991/92:37
Bilaga 2

Genom ovan nämnda reglering i 2 kap 15 a § BRL ges emellertid även samtliga bankinstitut rätt att inom en viss ram bevilja s.k. lån med efterställd betalningsrätt.

Av kreditmarknadskommitténs betänkande, SOU 1988:29, sid 231, framgår, angående bankernas förvärv av aktier och andelar i organisationsföretag, att enligt kommitténs mening bör ”utgångspunkten vara att de olika banklagarna skall så långt det är möjligt lämna utrymme för konkurrens mellan de olika bankgrupperna på lika villkor. Det framstår numera mot bakgrund av bankvärldens ökade internationalisering som angeläget att försöka undanröja den skillnad som, såvitt gäller möjligheten att etablera sig utomlands, alltså finns i bankrörelselagen.....Därtill kommer att det för de spar- och föreningsbanker som önskar etablera sig utomlands skall krävas att bankinspektionen lämnat tillstånd till etableringen. Det finns således en möjlighet att bevaka att endast större spar- och föreningsbanker kommer att etablera sig utomlands.”

Finansinspektionen anser att kreditmarknaden generellt bör omfattas av enhetliga och därmed så långt möjligt konkurrensneutrala regelsystem. Mot denna bakgrund samt med hänsyn till att tillståndsplikt föreligger för bankaktiebolagen enligt de aktuella rörelsereglerna tillstyrker finansinspektionen framställningen. En förändring av de aktuella rörelsereglerna bör av samma skäl även innefatta en motsvarande förändring av rörelsereglerna för sparbankerna.

3 Näringsfrihetsombudsmannen (NO)

Som NO anförde då frågan om ändring av 10 kap. 8 § föreningsbankslagen nyligen var aktuell ser NO från konkurrenssynpunkt positivt på föreningsbanksrörelsens strävan att skapa en rationell organisationsstruktur. Den omstrukturering som både landets föreningsbanker och sparbanker är på väg att genomföra eller har genomfört har till ett syfte att storleksmässigt uppnå slagkraftiga enheter i konkurrensen med affärsbankerna.

De övriga frågor som Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF) tar upp i sin framställning, och som är aktuella i denna remiss, kan sägas gälla vissa kvarstående skillnader i rörelseregler mellan å ena sidan bankaktiebolag och å andra sidan föreningsbanker och sparbanker.

Ett övergripande syfte med den reformering av banklagstiftningen som i flera omgångar gjorts sedan 1960-talet har varit att skapa konkurrensneutralitet mellan de olika bankkategorierna. I den mån som kvarstående skillnader i rörelseregler i de olika banklagarna får till följd ojämlikhet i konkurrensförutsättningar mellan bankinstituten uppstår en diskriminering på grund av den offentliga regleringen av bankerna. Det är från konkurrenssynpunkt angeläget att föreningsbanker och sparbanker inte hindras i sitt agerande på marknaden av kvarstående diskriminerande inslag i lagstiftningen.

De frågor som SFF tar upp i sin framställning utgör såvitt NO kan bedöma exempel på sådan kvarstående diskriminering som berörts ovan. Ändringar

i den av SFF föreslagna riktningen synes därför angelägna från de utgångspunkter som NO har att beakta. NO tillstyrker således att ändringar i berörda lagar i huvudsaklig överensstämmelse med SFF:s förslag genomförs.

Prop. 1991/92:37
Bilaga 2

4 Svenska Bankföreningen

Svenska Bankföreningen har av finansdepartementet beretts tillfälle att yttra sig över en framställning från Sveriges Föreningsbankers Förbund om ändringar i bankrörelselagen. Föreningen har ingen erinran mot att bestämmelserna i bankrörelselagen ändras så att verksamhetsbetingelserna för central föreningsbank likställs med dem som gäller för bankaktiebolag.

5 Sparbanksgruppen AB

Sparbanksgruppen AB, som numera övertagit Svenska sparbanksföreningens funktion som branschorgan och företrädare för sparbankssektorn, har beretts tillfälle att avge yttrande i rubricerade ärende. Sparbanksgruppen får i anledning härav anföra följande.

Sveriges Föreningsbankers Förbund (nedan benämnt förbundet) har hemställt om att vissa av bankrörelselagens rörelseregler ändras så att en central föreningsbank jämställs med ett bankaktiebolag. De bestämmelser i bankrörelselagen som avses och som ger bankaktiebolag möjligheter som inte föreningsbanker och sparbanker har, är 1 kap 4 § (möjlighet att efter tillstånd inrätta filial i utlandet), 2 kap 6 § (möjlighet att efter tillstånd förvärva bl a aktier i bankaktiebolag, utländska bankföretag och andra utländska företag), 2 kap 7 § (möjlighet att utan särskilt tillstånd medverka vid emission av aktier m m) och 2 kap 14 § (möjlighet att efter tillstånd träffa avtal om efterställd betalningsrätt vid beviljande av kredit till bankaktiebolag, utländskt bankföretag eller andra utländska företag). Förbundets hemställan skall ses mot bakgrund av den omstrukturering som f.n. pågår inom föreningsbanksrörelsen av innebörd att nuvarande centrala föreningsbanker sammanslås till en central riksomfattande föreningsbank och att bankaktiebolaget Föreningsbankernas Bank avses komma att integreras i den nya centrala föreningsbanken.

Sparbanksgruppen konstaterar att en av de bestämmelser som avses i förbundets hemställan, 2 kap 7 § bankrörelselagen, upphört att gälla och att det i det hänseendet numera inte föreligger någon skillnad mellan de olika bankinstituten. Vidare noterar Sparbanksgruppen att det numera införts möjligheter för samtliga bankinstitut att inom vissa ramar förvärva place-
ringsaktier och bevilja lån med efterställd betalningsrätt.

Sparbanksgruppen anser rent allmänt att det för de på den svenska kreditmarknaden verksamma bankinstituten bör gälla enhetliga och därmed konkurrensneutrala regler. Ett sådant synsätt torde ligga i linje med den utveckling som skett på banklagstiftningsområdet under senare år. Mot denna bakgrund borde ett bifall till ifrågakvarande hemställan leda till att motsvarande förändringar görs för sparbankernas vidkommande.

Genom bildandet av den finansiella koncernen Sparbanksgruppen kommer emellertid de större sparbankerna och totalt ca 80% av den samlade ba-

lansomslutningen inom sparbankssektorn att regleras av den lagstiftning som gäller för bankaktiebolag. Koncernen Sparbanksgruppen torde komma att för de återstående sparbankernas räkning tillhandahålla sådana tjänster att en förändring av de aktuella rörelsereglerna även för sparbankerna knappast kommer att ha någon praktisk betydelse för i vart fall de mindre av dessa.

Sparbanksgruppen har sammanfattningsvis i och för sig inget att invända mot ett bifall till förbundets hemställan. Sparbanksgruppen anser emellertid principiellt sett att banklagstiftningen bör vara enhetlig och konkurrensneutral. Mot denna bakgrund bör ett bifall till förbundets hemställan innefatta motsvarande lagändringar för sparbankerna, trots att behovet av sådana förändringar bedöms vara begränsat efter koncernen Sparbanksgruppens bildande.

I förbundets framställning berörs avslutningsvis i allmänna ordalag eventuella skattekonsekvenser av det planerade samgåendet mellan förbundet och den nya centrala föreningsbanken. Förbundet utgår därvid ifrån att denna integration kan genomföras utan skattekonsekvenser i enlighet med den praxis som etablerats vid bankfusioner.

Sparbanksgruppen vill här framhålla följande. Den strukturomvandling som pågår inom sparbankssektorn kommer i viss utsträckning att kunna genomföras utan skattebelastning. Skattekonsekvenser av icke obetydlig omfattning kommer dock att uppkomma. Någon lättnad i detta avseende har lagstiftaren inte velat medverka till. Om det skulle visa sig att föreningsbankernas strukturomvandling får skatteeffekter enligt gällande rätt, förutsätter Sparbanksgruppen att föreningsbankerna inte får gynnsammare behandling i detta avseende än vad som kommit sparbankerna till del.

